

กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยว
ผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำ : ศึกษากรณีชุมชนยวน
ตำบลต้นตาล อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี

นางสาวดวงกมล เวชวงศ์*

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้มุ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การวิจัยภาคสนามโดยการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนยวนทั้งในด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม ศึกษาสำนักทางชาติพันธุ์ของชาวยวนบ้านต้นตาล และศึกษากระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวยวนในบริบทของการท่องเที่ยวผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำ โดยได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ แนวคิดอัตลักษณ์ แนวคิดพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น และแนวคิดการท่องเที่ยว มาเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ตำบลต้นตาลประกอบไปด้วยกลุ่มคนในชาติพันธุ์ยวนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งพวกเขา ยังคงมีสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์ยวนอยู่อย่างชัดเจน แม้จะอพยพจากถิ่นฐานเดิมคือเมืองเชียงแสน มาอยู่ในสภาพแวดล้อมและสังคมแห่งใหม่มานานกว่า 200 ปี ผ่านการผสมผสานทางวัฒนธรรมอันหลากหลาย แต่สำนึกและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของพวกเขาก็ยังคงดำรงอยู่และรักษาไว้ได้จนถึงปัจจุบัน ชาวยวนบ้านต้นตาลได้แสดงออกถึงความมีสำนึกทางชาติพันธุ์ของตนผ่านการใช้ชีวิตประจำ การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมยวนของเยาวชนยวน การจัดตั้งชมรมไทยยวนสระบุรี

*นักศึกษา หลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชามานุษยวิทยา

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การก่อตั้งหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนและการจัดตั้งตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล ต่อมาเมื่อการท่องเที่ยวได้เข้ามาในชุมชนทำให้ชาวยวนต้องมีการปรับตัวและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อนำมาเป็นจุดขายในการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของพวกเขา โดยพวกเขาได้มีการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนของตนผ่านสถานที่ท่องเที่ยวอันสำคัญของชุมชน 2 แห่ง ได้แก่ หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน และตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล ซึ่งความเป็นยวนที่ถูกนำเสนอผ่านทั้ง 2 สถานที่นี้ล้วนได้ผ่านขั้นตอนต่างๆ คือ 1. การนิยามความเป็นยวนภายใต้บริบทที่เข้ามาเกี่ยวข้อง 2. การเลือกสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนหรือความเป็นยวนตามคำนิยามที่กำหนดขึ้นโดยมีวิธีการที่เกี่ยวข้องในการนำเสนอสัญลักษณ์ต่างๆ ที่เลือกไว้มาใช้ คือ การใช้ของเก่า การประดิษฐ์ขึ้นใหม่ การใช้ของเดิมที่มีอยู่ และการเปลี่ยนแปลง 3. การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยว และ 4. การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนภายใต้การปฏิสัมพันธ์ในบริบทของการท่องเที่ยว ซึ่งการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยวนี้จะมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ความเป็นยวนจะมีความชัดเจนมากขึ้นเพียงใดจึงขึ้นอยู่กับกลุ่มคนที่พวกเขามีปฏิสัมพันธ์ด้วย การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ที่พวกเขาจะได้รับ

Abstract

This qualitative research obtained data from related documents, participatory and non-participatory observations, in-depth interviews of informants. The aim of the study was to research Yuan communities in Tambon Tontan concerning their geographical, economical, political, social, cultural aspects, to investigate their identity consciousness and to study the process of presenting their identity in the context of tourism through a local museum and a riverside market. The concepts of ethnic identity, local museums and tourism were employed in this study.

It is found that most of the residents in Tambon Tontan are of Yuan ethnicity and still preserve their identity even though they live in a community with diverse cultures. Their ancestors migrated from Chiang San 200 years ago. They still do their daily activities in the same way as their ancestors did, participate in Yuan youth activities, organize a Yuan Club in Saraburi, set up the local museum and set up the Tontan riverside market. With the introduction of tourism, the people of the Yuan community have had to adjust themselves to keep their ethnic identity by highlighting Yuan identity through two key tourist attractions – the local museum and the riverside market. These two attractions include 1. the definition of being Yuan in the concerned context, 2. the choice of exhibits symbolizing their identity in such contexts which involve the use of old

items, the production of new items, the use of existing items and their adaptation, 3. the presentation of their identity in the context of tourism and 4. the presentation of their identity depending on interaction in the context of tourism. However, this presentation has had to be continuously adapted in light of the interaction and the benefits it provides.

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมหนึ่งที่ประกอบด้วยผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งอยู่ร่วมกันภายใต้การปกครองของรัฐบาล แต่ในความหลากหลายทางชาติพันธุ์ดังกล่าวนี้ก็มีทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกจัดให้เป็นคนชายขอบของสังคม ซึ่งรัฐบาลพยายามหลอมละลายความแตกต่างหลากหลาย โดยใช้นโยบายการสร้างชาติไทยให้เป็นหนึ่งของรัฐชาติ เช่น ชาวเขา และชาวมลายู เป็นต้น จนเป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยมีรูปแบบของความขัดแย้งและการต่อต้านที่แสดงออกของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การลุกขึ้นมารื้อฟื้นวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของกลุ่ม หรือประกาศถึงความมีตัวตนแห่งอัตลักษณ์ดังกล่าว เพื่อเรียกร้องสิทธิและทำทนายต่อรองกับอำนาจครอบงำของรัฐ เป็นต้น (ยศ สันตสมบัติ, 2551 : 44 – 45)

ในขณะที่เดียวกันรัฐชาติเองก็ยังประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์อีกหลากหลายกลุ่มที่ถูกรัฐผนวกและยอมรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยโดยดี โดยไม่ถูกรัฐนิยามให้เป็นคนชายขอบของความเป็นไทย เช่นในกลุ่มแรก ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ไม่ได้สร้างปัญหาให้กับรัฐชาติหรือมีความขัดแย้งทางการเมืองกับรัฐชาติ อีกทั้งยังมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมไทย เช่น ชาวมอญที่ราชบุรี ชาวพวนที่นครนายก หรือชาวยวนที่สระบุรี เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้จึงถูกผนวกและยอมรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาติ โดยต่างมีอัตลักษณ์แห่งความเป็นไทยหรืออัตลักษณ์แห่งชาติร่วมกัน และมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ไปตามบริบท สถานการณ์ และเงื่อนไขต่างๆ ที่พวกเขาต้องเผชิญ ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงอ้างไว้ซึ่งอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เดิมของตนด้วย แต่ในทางตรงกันข้ามก็มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มที่ถูกกลืนกลายวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เดิมของตนไปเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่สังคมไทยเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ที่ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีได้กระจายเข้าสู่ทุกพื้นที่ของทุกภูมิภาคในประเทศไทย (ยศ สันตสมบัติ, 2551 : 44 – 45 ; เจนสุดา สมบัติ, 2548 : 1 – 4) ผู้คนในท้องถิ่นเริ่มรับเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต ทำให้วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่นเดิมเริ่มเปลี่ยนแปลงไปมีความเป็นสมัยใหม่มากขึ้น โลกาภิวัตน์จึงนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยและรวมถึงวิถีชีวิตของผู้คนในทุกมุมโลก ขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งการลงทุนของต่างชาติในการแสวงหาแหล่งลงทุนใหม่ๆ เพื่อกระจายฐานการผลิตและการบริโภคของผู้คนในต่างสังคมและต่างวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดการผสมผสานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการอุปโภคบริโภคของผู้คนในกลุ่มสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ เช่น ในไทยมีการผลิตพืชชาหน้าตมย้ากุง ไก่ทอดเคเอฟซีรสลาบ เป็นต้น

จากผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้เกิดกลุ่มที่หวั่นไหวในวัฒนธรรมเดิมของตนว่ากลัวจะสูญหายไป อันเป็นผลมาจากโลกาภิวัตน์ที่จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นต่างๆ มีแบบแผนทางวัฒนธรรมเดียวกัน หรือมีวัฒนธรรมเหมือนกันทั่วโลก ขาดความหลากหลายทางวัฒนธรรม จากความหวั่นไหวดังกล่าวจึงเกิดการรื้อฟื้น ฟื้นฟูวัฒนธรรมเดิมของตนขึ้นมา โดยเน้นการกลับสู่รากเหง้าทางวัฒนธรรมของตน โดยขบวนการรื้อฟื้นในระยะแรกนี้ยังคงเกิดในชุมชนบางพื้นที่ของสังคมไทย การรื้อฟื้นวัฒนธรรมของคนในกลุ่มนี้จึงเป็นไปเพื่อต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ และเพื่อธำรงไว้ซึ่งชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของตน ซึ่งแตกต่างจากคนในกลุ่มแรกที่ถูกนิยามว่าเป็นชายขอบของสังคมไทยตามที่กล่าวไว้ข้างต้น (ยศ สันตสมบัติ, 2551 : 44 - 45 ; สิริรัตน์ สีสสมบัติ, 2552 : 19 - 20)

ในขณะเดียวกันผลของโลกาภิวัตน์เองก็นำมาซึ่งธุรกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งเกิดการหลั่งไหลเข้ามาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทั้งที่มาเพื่อเยี่ยมชมความแตกต่างหลากหลายทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม หรือมาเพื่อแสวงหาผลกำไรหรือแหล่งลงทุนทางธุรกิจ หรือด้วยเหตุผลอื่นๆ ซึ่งทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยเติบโตมากขึ้นทุกขณะ และประเทศไทยเองก็ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหรือเชิงชาติพันธุ์ที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น วัฒนธรรมตามท้องถิ่นต่างๆ จึงถูกใช้เป็นจุดขาย เพื่อดึงดูดความสนใจและเงินตราจากนักท่องเที่ยว ทำให้ความแตกต่างและความหลากหลายของวัฒนธรรมมีความสำคัญขึ้นมาในฐานะที่วัฒนธรรมนำมาซึ่งเงินตราเข้าสู่ประเทศ โดยการที่วัฒนธรรมถูกทำให้กลายเป็นสินค้า รัฐเองจึงได้เริ่มเข้ามาส่งเสริมการอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรมเดิมของท้องถิ่นขึ้นอย่างจริงจัง ส่วนหนึ่งก็เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็เพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมที่เข้าสู่ประเทศด้วย รัฐจึงมีนโยบายให้ชุมชนท้องถิ่นมีการอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน (สิริรัตน์ สีสสมบัติ, 2552 : 19 - 20)

จากการที่รัฐส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศ และส่งเสริมสนับสนุนการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นอันหลากหลายเหล่านั้นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว ประกอบกับการเข้ามาของการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศ จึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์และชุมชนท้องถิ่นหลายแห่งในสังคมไทยปัจจุบันเกิดการตื่นตัวลุกขึ้นมาฟื้นฟู ประดิษฐ์และสร้างสรรค์วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของตนเองขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับบริบท เศรษฐกิจ และสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อใช้เป็นสินค้ารองรับการเข้ามาเที่ยวชมของนักท่องเที่ยว (สิริรัตน์ สีสสมบัติ, 2552 : 19 - 20) โดยนำวัฒนธรรมหรืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนดังกล่าวเป็นจุดดึงดูดหรือจุดขาย เพื่อสร้างฐานะทางเศรษฐกิจหรือยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้นด้วยรากฐานทางวัฒนธรรมของตน หรือเพื่อสร้างความอยู่รอดในบริบทของโลกาภิวัตน์ ในขณะเดียวกันก็เพื่อประกาศความมีตัวตนของกลุ่มตนให้กับคนภายนอกได้รับรู้ และธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนด้วย

ชุมชนชาวยวน แห่งตำบลต้นตาล เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้บริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ดังกล่าว ซึ่งพวกเขาได้พยายามปรับตัวคล้อยตามไปกับบริบทเหล่านั้น โดยการฟื้นฟูวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ความเป็นยวนบางส่วนที่สูญหายไปขึ้นมาใหม่ เพื่อฟื้นฟูความเป็นยวนและรองรับกับกระแสการท่องเที่ยวของสังคม และเพื่อผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ที่พวกเขาจะได้รับจากการปรับตัวในครั้งนี้ โดยพวกเขาได้ใช้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเองที่มีอยู่เดิมและที่ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่เป็นจุดขายให้แก่การท่องเที่ยว โดยมีการนำเสนออัตลักษณ์ผ่านสถานที่ท่องเที่ยว วิถีชีวิตและการแสดงทางวัฒนธรรมต่าง ๆ คือ หอวัฒนธรรมพื้นบ้าน ตลาดทำน้ำ คีลปะการฟ้อนรำ ประเพณี และการละเล่นของชาวยวน แต่ทั้งนี้การนำเสนออัตลักษณ์ของชนยวนในบริบทของการท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยมองว่า ไม่ได้เป็นความพยายามนำเสนอความเป็นยวนดั้งเดิมเสียทั้งหมด แต่มีการปรับให้มีความสวยงาม แปลกใหม่ และมีความตื่นตาตื่นใจมากขึ้นด้วย

ปัจจุบันชุมชนชาวยวนบ้านต้นตาลได้เปิดพื้นที่ของชุมชนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดสระบุรีที่จัดการบริหารโดยคนในชุมชนเอง โดยชุมชนใช้อัตลักษณ์ที่ตนมีเป็นจุดขายและจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมวิถีชีวิตวัฒนธรรมของตน ซึ่งมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมากต่อสัปดาห์ ทำรายได้ให้กับคนในชุมชนเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง ซึ่งชุมชนชาวยวนตำบลต้นตาลนี้ได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว (กินรี ทองคำ) ในปี 2550 และปี 2551 จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และผ่านการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในปีเดียวกัน นอกจากนี้ในปี 2530 ยังได้รับรางวัลหมู่บ้านวัฒนธรรมดีเด่นของจังหวัดสระบุรีด้วย ชุมชนยวนบ้านต้นตาลจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดสระบุรี โดยตำบลนี้ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำป่าสัก ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวยวน ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์แรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้ ต่อมาจึงเริ่มมีคนไทยเข้ามาอยู่อาศัยแต่เป็นจำนวนน้อยส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่ที่เข้ามาแต่งงานกับคนในชุมชน ส่วนการท่องเที่ยวที่ทางชุมชนจัดขึ้นนั้น เช่น การจัดตลาดนัดคนยวน ซึ่งชาวยวนเรียกว่าตลาดทำน้ำ เป็นตลาดที่ชาวบ้านจะนำสินค้าที่ตนผลิตขึ้นมาขาย มีการจัดเลี้ยงขันโตกและการแสดงทางวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวชมในเวลาากลางคืน และการให้บริการล่องเรือเพื่อเที่ยวชมธรรมชาติและพื้นที่รอบๆ ชุมชน เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนยวนทั้งในด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาสำนักทางชาติพันธุ์ของชาวยวนบ้านต้นตาล
3. เพื่อศึกษากระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวยวนผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำ ในบริบทของการท่องเที่ยว

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงสำนักทางชาติพันธุ์ และกระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวยวนผ่านทิวทัศน์ธรรมชาติพื้นบ้านและตลาดทำน้ำในบริบทของการท่องเที่ยว

ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาข้อมูลตั้งแต่ปี 2525 ที่การท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาในชุมชน (นางวงเดือน ยะกุล, สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2553) จนถึงช่วงปัจจุบัน คือเดือนกุมภาพันธ์ 2554 โดยใช้ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยเป็นเวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2553 - เดือนกุมภาพันธ์ 2554

ขอบเขตด้านพื้นที่

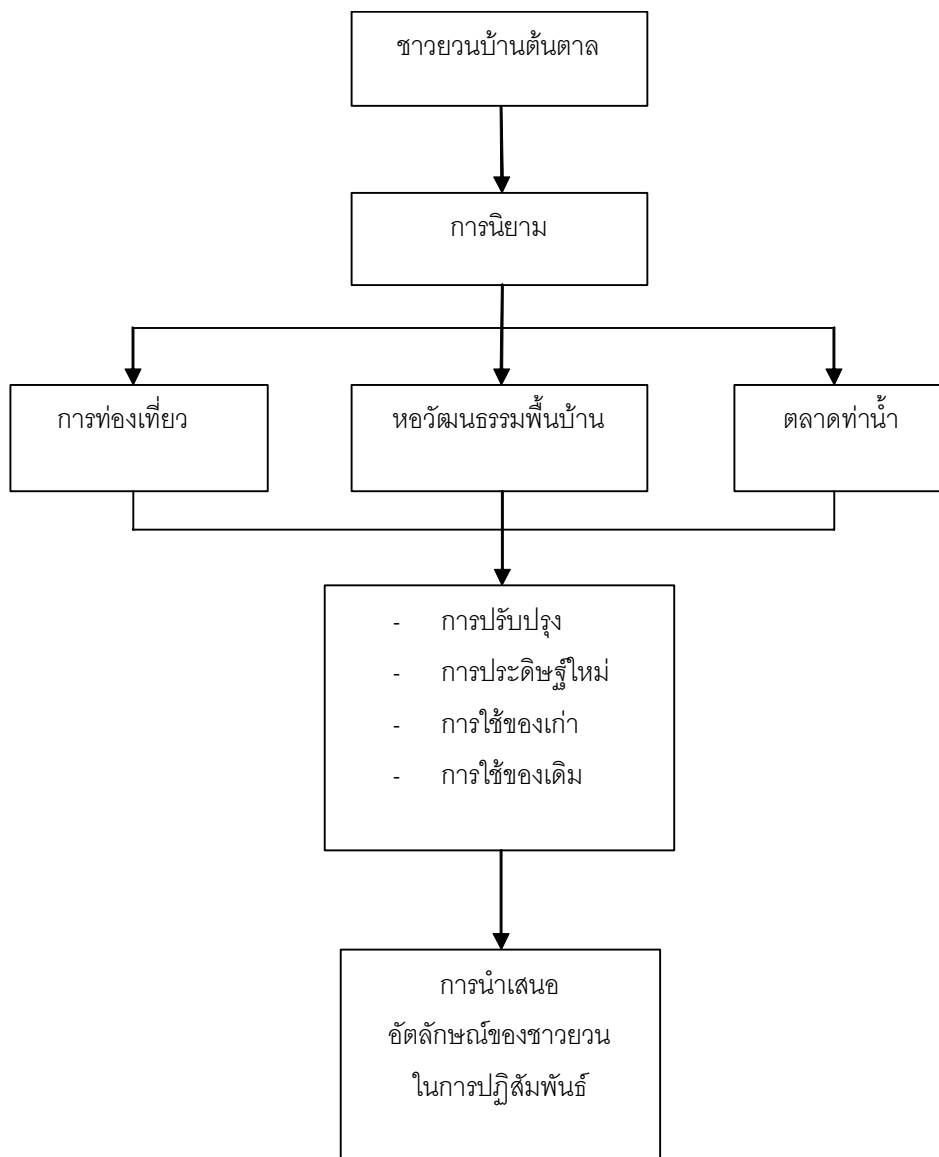
ในการวิจัยครั้งนี้เน้นศึกษาชุมชนชาวยวน โดยเลือกพื้นที่ในการศึกษาวิจัยคือ ชุมชนชาวยวนตำบลต้นตาล อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการท่องเที่ยวได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่นี่

ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้เป็นชาวยวนตำบลต้นตาล อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี โดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างไว้ดังนี้

1. ผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้นำด้านศาสนาและพิธีกรรม ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโสของชุมชน ครุในท้องถิ่น จำนวนทั้งหมด 7 คน
2. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานนำเสนอวัฒนธรรมยวนของตำบลต้นตาล โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ
 - 1) กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานพิพิธภัณฑ์ จำนวน 3 คน
 - 2) กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่ตลาดทำน้ำ จำนวน 3 คน
 - 3) กลุ่มการแสดงทางวัฒนธรรม จำนวน 3 คน
 - 4) กลุ่มโฮมสเตย์ (Home Stay) จำนวน 3 คน

กรอบแนวคิด “กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยวผ่านหัตถกรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำ”

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

สภาพทั่วไปของชุมชนยวนบ้านต้นตาล

ยวน หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกับไทยยวน หรือที่เรียกว่า “ไทยเหนือ” “ไทยล้านนา” หรือว่า “คนเมือง” ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย กลุ่มชาติพันธุ์นี้มีหลายชื่อเรียกแต่แท้จริงแล้วคือคนกลุ่มเดียวกัน ซึ่งมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์

ของตนเอง เช่น ใช้ภาษาคำเมือง หรือชื่ออย่างเป็นทางการว่า “ภาษาถิ่นพายัพ ” ในการสื่อสาร เป็นต้น (สุรชัย จงจิตงาม, 2550 : 16) ชาวยวนบ้านต้นตาลเป็นชาวยวนกลุ่มหนึ่งที่อพยพมาจากทางตอนเหนือของไทยในบริเวณอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ลงมาอยู่ในแถบภาคกลางบริเวณจังหวัดสระบุรีในช่วงปี 2347 สมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ด้วยภัยสงครามจากพม่า เมื่ออพยพมาถึงสระบุรีก็ได้ตั้งบ้านเรือนอยู่กันในพื้นที่ตำบลสวนดอกไม้ซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับตำบลต้นตาลก่อนก่อนที่จะขยายบ้านเรือนออกมาจนถึงตำบลต้นตาล ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของตำบลเป็นชาวยวนเกือบทั้งหมด ชุมชนยวนบ้านต้นตาลมีสภาพทางภูมิศาสตร์ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำป่าสักทางตอนใต้ของหมู่บ้านมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านพื้นที่ ซึ่งบริเวณสองฝั่งคลองของแม่น้ำมีต้นไม้ใหญ่และพืชพันธุ์ไม้ต่างๆ ขึ้นปกคลุมอยู่ทั่วไปตลอดทั้งสองฝั่งคลอง นอกจากนั้นยังมีคลองห้วยแร้งซึ่งเป็นลำห้วยธรรมชาติอีกแห่งหนึ่งไหลผ่านพื้นที่ของหมู่บ้านด้วย

ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพประเภทเกษตรกรรมเป็นหลัก นอกนั้นก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม หัตถกรรม รับราชการ ธุรกิจท่องเที่ยว รับจ้างทั่วไปเมื่อสิ้นฤดูการเก็บเกี่ยวสำหรับประชากรบางส่วน และบางส่วนประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมเมื่อว่างจากงานหลัก ซึ่งอาชีพเหล่านี้เพิ่งเกิดขึ้นมาในช่วงปี 2525 หลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน โดยได้ทำให้รายได้เฉลี่ยของประชากรในชุมชนปัจจุบันมีอัตราสูงขึ้นมาเมื่อเทียบกับปีก่อนๆ ที่ยังไม่มีธุรกิจประเภทนี้เกิดขึ้นมา

ชุมชนยวนบ้านต้นตาลปกครองกันโดยมีกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลชุมชน มีวัฒนธรรมที่โดดเด่นของตนเองที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งมีการสืบสานมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของภาษาพูดที่ใช้ภาษายวนหรือภาษาคำเมืองเป็นสัญลักษณ์ในการสื่อสาร การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบยวนหรือตามแบบฉบับของคนล้านนา อาหารการกิน ศิลปะการละเล่น รวมทั้งความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เช่น งานบุญสลากภัต เป็นต้น ซึ่งแตกต่างไปจากชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ ในแถบภาคกลาง

จากสภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชนที่มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านพื้นที่ของหมู่บ้านและการมีวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ที่ต่างแตกต่างจากที่อื่น ๆ จึงเป็นทุนที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนต้นตาลเมื่อบริบทของสังคมรอบข้างเกิดการให้ความสำคัญและสนใจกับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวขึ้นมา ประกอบการท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนชุมชน ชาวยวนบ้านต้นตาลจึงนำทรัพยากรธรรมชาติและทุนทางวัฒนธรรมที่ตนมีอยู่เหล่านี้มาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว ซึ่งจุดเด่นของการท่องเที่ยวบ้านต้นตาลอยู่ที่การชมวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวยวนและการล่องเรือชมธรรมชาติบริเวณสองฝั่งคลองของแม่น้ำป่าสัก

สำนึกทางชาติพันธุ์ของชาวยวนบ้านต้นตาล

ชุมชนชาวยวนบ้านต้นตาลได้รับรู้ถึงความแตกต่างทางชาติพันธุ์ของตนเองจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนต่างชุมชน การรับรู้ความแตกต่างได้นำไปสู่การสืบค้นความเป็นชาติพันธุ์ของคน

ในชุมชนในช่วงปี 2536 ด้วยการนำของปราชญ์ชาวบ้าน คือ อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล นายสมจิตต์ ยะกุล และอาจารย์พิเนตร น้อยพุดธา การรับรู้ดังกล่าวได้ทำให้เกิดสำนึกทางชาติพันธุ์ขึ้นกับชาวบ้าน บางกลุ่มซึ่งแสดงออกผ่านการจัดตั้งชมรมไทยยวนสระบุรีและหอวัฒนธรรมพื้นบ้านในปี 2536 โดยมี อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล เป็นผู้นำในการจัดตั้ง การจัดตั้งชมรมและหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน ขึ้นดังกล่าวได้ทำให้การรับรู้ในความเป็นชาติพันธุ์ของชาวยวนในชุมชนมีความชัดเจนขึ้นและช่วยสร้าง สำนึกทางชาติพันธุ์ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน เพราะกิจกรรมต่าง ๆ อันแสดงถึงสัญลักษณ์ของ ความเป็นยวนที่กระทำผ่านชมรมและหอวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นได้เป็นเครื่องช่วยต่อยุ่และประกาศ ความเป็นยวนให้ชาวบ้านในชุมชนได้รับรู้และเกิดสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์ของตนขึ้นมา โดยผ่าน กระบวนการนิยามและประดิษฐ์สร้างอัตลักษณ์ของชมรมไทยยวนและหอวัฒนธรรมพื้นบ้านที่นำเสนอ ออกมาเอง การแสดงออกถึงความมีสำนึกทางชาติพันธุ์ของชาวยวนได้แสดงให้เห็นชัดเจนอีกครั้ง ในการจัดตั้งตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาลขึ้นในช่วงปี 2551 เพื่อประกาศถึงความมีตัวตนของคนยวน ที่นี้ให้คนทั่วไปได้รู้จักรับรู้และเพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน อันเป็นไปท่ามกลางบริบทที่กระแส การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกำลังได้รับความนิยม ได้รับความสนใจ และความแตกต่างหลากหลาย ทางวัฒนธรรมกำลังได้รับความสำคัญมากขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่กำลังจะทำให้วัฒนธรรม ทั้งหลายกลายเป็นหนึ่งเดียว

ภายในตลาดได้นำเสนออัตลักษณ์ของความเป็นยวนไว้หลายด้าน ทั้งในด้านการแต่งกาย ภาษาพูด อาหารการกิน งานศิลปะหัตถกรรม และการแสดงทางวัฒนธรรม ตลาดทำน้ำที่เกิดขึ้น มาใหม่จึงเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งช่วยสร้างการรับรู้และสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์ให้กับชาวยวนรุ่นใหม่ และมาต่อยุ่ความเป็นยวนให้กับชาวยวนรุ่นเก่ามากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นว่าการจัดตั้งชมรมไทยยวนสระบุรี หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน และ ตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาลขึ้นมานั้นเป็นการแสดงออกถึงความมีสำนึกทางชาติพันธุ์ของชาวยวน ในรูปแบบหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันผู้วิจัยมองว่าชมรมไทยยวนสระบุรี หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน และตลาดทำน้ำดังกล่าวก็เป็นเสมือนเครื่องมือที่ช่วยสร้างและต่อยุ่การรับรู้ในความเป็นชาติพันธุ์และ สำนึกทางชาติพันธุ์ให้เกิดขึ้นกับชาวยวนด้วย ในขณะที่เดียวกันก็เป็นพื้นที่ของการทอดถายและสืบสาน ความเป็นยวนให้กับเยาวชนยวนรุ่นหลัง ๆ ต่อไป

และจากการที่ผู้วิจัยสังเกตชีวิตประจำวันของชาวยวนบ้านต้นตาลพบว่า ความมีสำนึกทาง ชาติพันธุ์ของพวกเขายังได้แสดงออกให้เห็นผ่านการยอมรับว่าเป็นยวน การพูดคุยถึงเรื่องราวประวัติ ความเป็นมาของตนเองว่าเป็นใคร มีบรรพบุรุษมาจากไหนให้ผู้วิจัยฟัง การสื่อสารกันเป็นภาษายวน หรือคำเมืองระหว่างชาวบ้านในตำบล การแต่งกายแบบพื้นเมืองหรือแบบยวนด้วยการใส่ผ้าขึ้นลายขวาง ของหญิงสูงอายุ การปฏิบัติตามความเชื่อ ค่านิยมและขนบธรรมเนียมของชาวยวน เช่น การตั้งน้ำ ไม้หน้าบ้านตามความเชื่อที่ว่าจะทำให้บ้านหลังนั้นมีความร่มเย็นเป็นสุข การกราบไหว้บูชาปู่เจ้าฟ้า ปู่คัมภีระ ปู่หนานตะ บรรพบุรุษผู้ก่อตั้งและคุ้มครองชุมชนชาวยวนในสระบุรี และการประกอบพิธีกรรมประเพณี

ต่างๆ ตามความเชื่อ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันสำนักทางชาติพันธุ์ของพวกเขาจะมีความเข้มข้นสูงขึ้น เมื่ออยู่ในบริบทของการท่องเที่ยวหรือในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ซึ่งสังเกตได้จากการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือความเป็นวนาที่มีความชัดเจนมากขึ้นนอกเหนือจากภาษาพูดที่มักพบเห็นในชีวิตประจำวันเป็นส่วนใหญ่

กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์วนาผ่านหัตถกรรมพื้นบ้าน และตลาดทำน้ำในบริบทของการท่องเที่ยว

หัตถกรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำเกิดขึ้นจากกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมและล้นหลามเข้ามาในชุมชนบ้านต้นตาล อันเป็นผลของนโยบายรัฐที่ส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวภายในประเทศ พร้อมๆกับความต้องการที่จะสร้างเสริมรายได้ของชาวบ้านในท้องถิ่น และความต้องการที่จะแสดงตัวตนของคนในท้องถิ่นให้คนภายนอกได้รู้จัก จึงทำให้ชาวยวนบ้านต้นตาลเกิดการจัดตั้งตลาดทำน้ำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อบริบทและความต้องการดังกล่าวของคนในชุมชน โดยชาวยวนบ้านต้นตาลได้มีปรับตัว ปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ และนำอัตลักษณ์ความเป็นวนาของพวกเขามาใช้ประโยชน์ท่ามกลางบริบทเหล่านี้เพื่อความอยู่รอด การเป็นที่รู้จัก และสร้างความมีศักดิ์ศรีให้แก่พวกเขา

เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนทำให้ชาวยวนต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับบริบทดังกล่าว คือมีการสร้างแหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวขึ้นมาในชุมชน ทั้งหัตถกรรมพื้นบ้านไทยวน ตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล กลุ่มพ้อนรา กลุ่มทำขันโตก และกลุ่มโฮมสเตย์ (Home Stay) โดยชาวบ้านได้ผันตัวเองมาประกอบอาชีพทางการท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม ซึ่งได้ทำให้เกิดอัตลักษณ์ทางด้านอาชีพซ้อนทับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ขึ้นมา ผู้ที่ไม่เคยเป็นพ่อค้าแม่ค้าก็ต้องปรับเปลี่ยนตัวเองมาเป็นพ่อค้าแม่ค้าขายสินค้าตามสถานที่ต่างๆ ในชุมชน ในขณะที่เดียวกันความเป็นพ่อค้าแม่ค้าก็ถูกแสดงออกพร้อมกับความเป็นวนาของชาวบ้านด้วย

นอกจากนี้กระแสการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนยังได้ทำให้ชาวยวนบ้านต้นตาลปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือนิยามความเป็นวนาขึ้นมาใหม่ โดยหวนกลับไปหาความเป็นวนาแบบดั้งเดิมเพื่อนำมาเป็นจุดขายในการท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์วนาที่แสดงออกผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสถานที่ต่างๆ ก็ไม่ได้เป็นการนำเสนอโดยหวนกลับไปหาความเป็นวนาดั้งเดิมเสียทั้งหมด แต่ได้มีการปรับให้สวยงามแปลกใหม่ และมีความตื่นตาตื่นใจมากขึ้นด้วย โดยชาวบ้านได้นำเสนออัตลักษณ์ความเป็นวนาของพวกเขาผ่านสถานที่และกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวในชุมชน อันได้แก่ หัตถกรรมพื้นบ้านไทยวน ตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล กลุ่มการแสดงทางวัฒนธรรม กลุ่มทำขันโตก กลุ่มโฮมสเตย์ (Home Stay) และกลุ่มทอผ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ของหัตถกรรมพื้นบ้านไทยวนและตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาลที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอันสำคัญของชุมชนนั้นชาวยวนได้ใช้พื้นที่ดังกล่าวนี้ในการนำเสนอหรือแสดงอัตลักษณ์ความเป็นวนา

ของพวกเขาอย่างเต็มที่ ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนที่ถูกนำเสนอผ่านทั้ง 2 สถานที่ภายใต้บริบทของการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนนั้นล้วนได้ผ่านขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ คือ

1. การนิยามความเป็นยวนภายใต้บริบทที่เข้ามาเกี่ยวข้อง จากการศึกษาพบว่า การนิยามความเป็นยวนในกรณีของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านนี้ ได้มีการนิยามความเป็นยวนแตกต่างไปจากตลาดทำน้า เพราะหอวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นได้เกิดขึ้นในช่วงที่ชุมชนต้องการรื้อฟื้นความเป็นยวนขึ้นมาใหม่ ประกอบกับกระแสการท่องเที่ยวที่ล้นหลามเข้ามาในชุมชนมีมากขึ้น จึงทำให้การนิยามความเป็นยวนเพื่อเสนอในบริบทดังกล่าวเป็นไปในลักษณะของการนำเสนอความเป็นยวนแบบโบราณดั้งเดิมที่เน้นความเป็นของแท้ โดยพยายามที่จะไม่ปรุงแต่งหรือปรับเปลี่ยนให้ผิดเพี้ยนไปจากความเป็นของแท้ดั้งเดิม เพื่อช่วยในการอนุรักษ์ สืบสาน และรื้อฟื้นความเป็นยวนให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน ขณะเดียวกันก็เป็นการประกาศความเป็นยวนแบบของแท้ให้คนอื่นได้รับรู้ผ่านกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน ในขณะที่ตลาดทำน้านั้นเกิดขึ้นในช่วงที่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกำลังได้รับความนิยมจากสังคมเป็นอย่างมาก และการล้นหลามของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนมีมากกว่าปีก่อนๆ ประกอบกับการที่ชุมชนต้องการส่งเสริมรายได้ของคนในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น การนิยามความเป็นยวนจึงเน้นไปในลักษณะของความสวยงามอลังการเป็นสำคัญ เพื่อสร้างความตื่นตาตื่นใจ ดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว

2. การเลือกสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนหรือความเป็นยวนตามค่านิยมที่นิยามขึ้น

จากการศึกษาพบว่า สัญลักษณ์ที่ถูกเลือกขึ้นมาใช้เพื่อนำเสนอผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนและตลาดทำน้าโบราณบ้านต้นตาลคือสัญลักษณ์แบบเดียวกัน นั่นคือ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายแบบชาวยวน ภาษายวน อาหารยวน การทำตุ่งและโคม และประวัติศาสตร์ชุมชน แต่สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ตลาดทำน้าไม่นำไปใช้คือ ประเพณีการกินเลี้ยงขันโตก ส่วนการพ้อนรำนั้นทั้งสองที่ได้นำสัญลักษณ์ส่วนนี้ไปใช้เหมือนกันแต่ได้มีการปรับเปลี่ยนให้แตกต่างกันไป ซึ่งสัญลักษณ์ที่เลือกขึ้นมาใช้ส่วนใหญ่เป็นสัญลักษณ์ที่เคยใช้มาแล้วในช่วง 60 - 70 ปีก่อน แล้วถูกนำกลับมาใช้ใหม่ โดยที่ไม่มีการปรับปรุงใดๆ เลย สัญลักษณ์เหล่านั้นได้แก่ ภาษา อาหาร การแต่งกาย ตุ่งและโคม ส่วนสัญลักษณ์ที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นใหม่เพื่อนำมาใช้ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ชุมชน การพ้อนรำ และประเพณีกินเลี้ยงขันโตก ในส่วนของการพ้อนรำที่ทั้ง 2 สถานที่นำสัญลักษณ์นี้มาใช้เหมือนกัน แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้แตกต่างกันไป โดยทางกลุ่มตลาดทำน้าได้เปลี่ยนแปลงให้การพ้อนรำมีความสวยงามอลังการและมีรูปแบบของการพ้อนรำที่หลากหลายมากขึ้น ไม่ได้เน้นศิลปะการพ้อนรำแบบยวนโบราณดั้งเดิมเพียงอย่างเดียวเช่นที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้าน แต่มีการนำเสนอศิลปะการพ้อนรำแบบที่มีการประดิษฐ์ขึ้นในระยะหลังและการพ้อนรำของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นด้วย ในขณะที่การพ้อนรำที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านจะเน้นการนำเสนอความเป็นยวนแบบดั้งเดิมที่มีความเป็นพื้นบ้าน เรียบง่าย มากกว่า กล่าวคือสัญลักษณ์ด้านการพ้อนรำที่นำเสนอในตลาดทำน้านี้ได้ถูกเปลี่ยนแปลงใหม่ให้แตกต่างไปจาก

ห่อวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยยึดการพ้อนรำที่ห่อวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นต้นแบบแล้วทำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งในส่วนของการแต่งกายนั้นพบว่าถูกเปลี่ยนแปลงไปจากที่ห่อวัฒนธรรมพื้นบ้าน คือ ดอกไม้ที่ปักบนผมจะมีการปักจนเต็มศีรษะ ดอกไม้ที่ใช้ปักก็จะเป็นดอกกล้วยไม้สีต่างๆ พร้อมกับปักด้วยปิ่นสีเงินและทองจำนวนหลายอัน ในขณะที่นางรำที่ห่อวัฒนธรรมพื้นบ้านจะปักดอกไม้เพียงแค่ 2-3 ดอก และดอกไม้ที่ใช้ปักจะเน้นดอกไม้สีขาว เช่น ดอกพุดซ้อน ดอกจำปี ดอกจำปา เป็นต้น และไม่มี การปักปิ่น ส่วนเครื่องประดับที่ใช้ในการตกแต่งร่างกายนั้นมีการเพิ่มตุ้มหู สร้อยสังวาล กำไล และแหวนเข้ามา ในขณะที่ชุดพ้อนรำที่เป็นแบบคาดอกด้วยผ้าแถบแล้วมีผ้าพาดบ่านั้นจะมีความแตกต่างไปจากนางรำที่ห่อวัฒนธรรมพื้นบ้านแต่ง คือจะมีผ้าพาดบ่าลากหางยาวกับพื้น ในขณะที่ชุดของห่อวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นผ้าพาดบ่าจะยาวแค่ระดับหัวเข่าของนางรำเท่านั้น ส่วนดนตรีที่ใช้ประกอบในการพ้อนรำที่ตลาดท่าน้ำจะใช้ดนตรีล้านนาแบบดั้งเดิม โดยมีเครื่องดนตรีหลักที่ใช้เล่นคือ สะล้อ ซอ ซึง กลอง ฉิ่ง และขลุ่ยหลีบ เล่นเป็นเพลงประกอบในการพ้อนรำ ซึ่งเครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงเพลงประกอบนั้นจะแตกต่างไปจากที่ห่อวัฒนธรรมพื้นบ้านคือ จะไม่มีปี่จุ่มและปี่แนอันเป็นสัญลักษณ์ของดนตรีล้านนาแบบโบราณ ซึ่งที่นี่จะตัดออกแล้วนำขลุ่ยหลีบเข้ามาแทน การพ้อนรำส่วนใหญ่ของที่นี่จะมีการพ้อนแบบเดียวกับที่ห่อวัฒนธรรมพื้นบ้านพ้อน อันเป็นกระบวนการพ้อนแบบโบราณของศิลปะการรำรำของชาวล้านนา แต่ก็ได้มีการนำกระบวนการพ้อนแบบอื่นมาแสดงด้วย ซึ่งคือกระบวนการพ้อนแบบประยุกต์หรือพ้อนที่มีการประดิษฐ์ขึ้นในระยะหลัง โดยมีกระบวนการพ้อนต่างๆ ดังนี้ คือ พ้อนร่ม พ้อนศิลาณี พ้อนผางประทีป พ้อนล่องแม่ปิง พ้อนเชียงแสน พ้อนล่องน่าน พ้อนวี (พ้อนพัด) พ้อนร่มฟ้าไท-ยวน(พ้อนร่มฟ้าล้านนา หรือพ้อนยวนสาวไหม)

การพ้อนรำที่ถูกนิยามและนำเสนอออกมาให้แตกต่างจากห่อวัฒนธรรมพื้นบ้านนี้ เป็นผลเนื่องมาจากบริบทที่เข้ามาเกี่ยวข้องมีความแตกต่างกันจึงทำให้การนิยามมีความแตกต่างกันดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น และผู้วิจัยมองว่าอาจเกิดจากกลุ่มตลาดท่าน้ำเองที่ต้องการจะสร้างความแตกต่างจากการพ้อนรำที่นำเสนอในห่อวัฒนธรรมพื้นบ้านด้วย เพื่อป้องกันความเบื่อบ่อยของนักท่องเที่ยวที่ไปชมจากห่อวัฒนธรรมพื้นบ้านมาแล้ว

นอกจากนั้นจากการศึกษายังพบว่า ตลาดท่าน้ำโบราณบ้านต้นตาลยังสร้างความแตกต่างในการพ้อนรำจากที่ห่อวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนอีก นั่นคือการแสดงที่นี้ไม่ได้นำเสนอศิลปะการพ้อนรำของกลุ่มชาติพันธุ์ยวนเพียงอย่างเดียวเช่นที่ห่อวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน แต่ได้มีการนำเอาศิลปะการพ้อนรำของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในล้านนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงที่นี้ด้วย ซึ่งคือศิลปะการพ้อนรำของชาวไทยใหญ่ อันได้แก่ การพ้อนนกหรือพ้อนกิ่งกะหร่า พ้อนเงี้ยว และพ้อนโต นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มนางรำได้มีการคิดประดิษฐ์กระบวนการพ้อนแบบใหม่ๆ ขึ้นมาด้วย โดยการนำท่าพ้อนจากกระบวนการพ้อนต่างๆ (จากเพลงต่างๆ) มาผสมผสานกันจนกลายเป็นกระบวนการพ้อนใหม่ คือการพ้อนพระรามตามกวาง นอกจากนี้ยังมีการคิดท่ารำแบบใหม่ขึ้นมาเองด้วย ซึ่งมีทั้งที่ประยุกต์มาจากท่าพ้อนต่างๆ ที่มีอยู่ก่อนแล้วและที่คิดขึ้นมาใหม่จากการตีความตามเนื้อเพลงหรือจังหวะเพลง

ทำพ็อนที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่นี้จะถูกนำมาผสมผสานกับทำพ็อนที่มีอยู่แล้วในกระบวนการทำพ็อนต่างๆ จนกลายเป็นกระบวนการทำพ็อนใหม่ขึ้นมา ซึ่งคือการพ็อนปราสาทไหวประกอบเพลงปราสาทไหว การพ็อนเอื้องหลวงล้านนาประกอบเพลงเอื้องหลวงล้านนา การพ็อนปีใหม่เมืองประกอบเพลงปีใหม่เมือง การพ็อนผืนเปียะประกอบเพลงผืนเปียะ การพ็อนล่องสะเปาประกอบเพลงล่องสะเปา การพ็อนกุหลาบเวียงพิงค์ประกอบเพลงกุหลาบเวียงพิงค์ การพ็อนสาวเครือฟ้าประกอบเพลงสาวเครือฟ้า การพ็อนป๋มเป้งประกอบเพลงป๋มเป้ง การพ็อนเอื้องผึ้งจันผาประกอบเพลงเอื้องผึ้งจันผา การพ็อนฤๅษีหลงถ้ำประกอบเพลงฤๅษีหลงถ้ำ การพ็อนแม่แลลำปางประกอบเพลงแม่แลลำปาง

3. การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนที่ถูกปรับเปลี่ยนหรือนิยามขึ้นมาใหม่เพื่อนำมาเป็นจุดขายในการท่องเที่ยว นั้นได้ถูกนำเสนอผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนด้วยสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่างๆ ดังนี้ คือ การแต่งกายด้วยชุดแบบล้านนาหรือแบบยวนทั้งชายและหญิงที่มาร่วมทำงานในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน การจัดแสดงวัตถุสิ่งของที่อยู่ในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านอันแสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวยวนที่นิยามขึ้นมาใหม่ เช่น เสื้อแบบพื้นเมืองของคนยวนในอดีต ผ้าชิ้นลายขวาง ลายจก และลายก่านคอคควาย (ลายชิ้นของชาวยวนอีกลายหนึ่ง) รวม 200 กว่าผืน งานหัตถกรรมกรรมต่างๆ เช่น กระจาดตัดแบบยวน ตุ๊ก โคม ที่ประดับประดาไว้รอบๆ บ้าน นอกจากนั้นยังมีการฝึกเด็กและเยาวชนให้หัดทำตุ๊กและโคมด้วยเป็นต้น การพูดคุยกันด้วยภาษายวนที่มีคำศัพท์และสำเนียงยวนแท้ๆ ที่อาจารย์ทรงชัยกำหนดให้คนที่มาร่วมทำงานในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านใช้พูดคุยสื่อสารกัน การจัดประเพณีเลี้ยงขันโตกเมื่อนักท่องเที่ยวต้องการกินโตกเป็นหมู่คณะ การถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ของชุมชนให้นักท่องเที่ยวฟังโดยอาจารย์ทรงชัย การแสดงพ็อนรำในชุดต่างๆ เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวและแสดงประกอบในงานเลี้ยงขันโตกให้นักท่องเที่ยวชม รวมทั้งการสอนเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ให้เรียนรู้การพ็อนรำด้วย

ส่วนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนที่ถูกปรับเปลี่ยนหรือนิยามขึ้นมาใหม่เพื่อนำเสนอในตลาดทำน้า โดยผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่างๆ นั้นได้แก่ ชุดแบบล้านนาหรือแบบยวนที่คณะกรรมการตลาด กำหนดให้ผู้ที่มาร่วมขายสินค้าในตลาดทุกคนต้องแต่ง สินค้าทางวัฒนธรรมที่วางขายอยู่ในตลาด ไม่ว่าจะเป็นเสื้อแบบพื้นเมืองของคนยวน ผ้าชิ้นลายขวาง ลายจก และลายก่านคอคควาย ย้อม สดอ อาหารยวน งานหัตถกรรมกรรมต่างๆ เช่น การสาธิตการตัดกระจาดแบบยวน การสาธิตการทำตุ๊ก และโคม นอกจากนั้นยังมีการพูดภาษายวนที่มีคำศัพท์และสำเนียงยวนแท้ๆ ที่ทางคณะกรรมการตลาด กำหนดให้คนที่มาร่วมทำงานในตลาดทุกคนใช้พูดคุยกัน ส่วนประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้นได้ถูกนำเสนอออกมาผ่านการบอกเล่าของนายสมจิตต์ ยะกุล (ผู้นำในการก่อตั้งตลาดคนหนึ่ง) ให้นักท่องเที่ยวฟัง ส่วนการพ็อนรำนั้นได้นำเสนอเป็นการแสดงในชุดต่างๆ ที่จะแสดงในช่วงเวลาประมาณ 11.00 นาฬิกา - 12.00 นาฬิกา ให้นักท่องเที่ยวชม

4. การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนภายใต้การปฏิสัมพันธ์ในบริบทของการท่องเที่ยว
ในชั้นตอนนี้สามารถอธิบายได้ดังนี้

เมื่อชาวยวนที่ร่วมทำงานอยู่ในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำนํามีการปะทะสังสรรค์กับคน
ในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่เข้ามาเที่ยวชมในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำนํ พวกเขาจะมีการแสดงออก
หรือนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนแตกต่างกันไปในแต่ละการปฏิสัมพันธ์หรือในแต่ละ
สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป คือ บางสถานการณ์ชาวบ้านจะแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือ
ความเป็นยวนน้อย แต่ในบางสถานการณ์ชาวบ้านจะแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือความเป็นยวน
มาก ดังนั้นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ชาวบ้านจะเลือกหยิบขึ้นมาใช้เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์
ยวนในแต่ละสถานการณ์หรือในแต่ละการปฏิสัมพันธ์นั้นจึงมีความมากมายแตกต่างกัน เช่น เมื่อพวก
เขามีการปฏิสัมพันธ์กับคนไทยที่ไปเที่ยวในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน พวกเขาจะแสดงออกถึงความเป็นยวน
ด้วยการใช้ภาษายวนในการพูดคุยสนทนากับนักท่องเที่ยว มีการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบยวนหรือ
เสื้อผ้าแบบพื้นเมือง แต่ในกรณีที่นักท่องเที่ยวฟังภาษายวนไม่รู้เรื่องพวกเขาก็จะปรับเปลี่ยนมาใช้ภาษา
ไทยในการสื่อสารแทนภาษายวน ในขณะที่ก็ยังแสดงออกถึงความเป็นยวนอยู่ด้วยการใส่เสื้อผ้า
การแต่งกายแบบยวน ในกรณีนี้จึงเกิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ซ้อนกันระหว่างความเป็นยวนและความเป็นไทย
แต่เมื่อพวกเขามีการปฏิสัมพันธ์กับชาวต่างชาติพวกเขาก็จะแสดงออกถึงความเป็นยวนด้วยการแต่งกาย
แบบพื้นเมืองเพียงอย่างเดียว ในขณะที่ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารนั้นเขาได้เลือกใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษา
ในการสื่อสารแทน กรณีนี้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงถูกแสดงออกน้อยลงเพราะการปฏิสัมพันธ์
ที่เปลี่ยนแปลงไป สัญลักษณ์ที่ถูกเลือกขึ้นมาใช้เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ดังกล่าวจึงมีเพียงกายแต่งกาย
ด้วยเสื้อผ้าพื้นเมืองเท่านั้น ซึ่งในกรณีนี้ได้เกิดอัตลักษณ์ซ้อนกันระหว่างความเป็นยวนและความเป็น
ต่างชาติขึ้นมา

ดังนั้นการนำเสนอหรือแสดงออกอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนของชาวบ้านในแต่ละ
การปฏิสัมพันธ์หรือในแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำนํานั้นจึง
ถูกแสดงออกมากบ้างน้อยบ้างต่างกัน ภาพตัวแทนของความเป็นยวนที่ชาวยวนนิยามขึ้นเพื่อนำเสนอ
ในแต่ละการปฏิสัมพันธ์หรือในแต่ละสถานการณ์จึงแตกต่างกัน อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนหรือ
ความเป็นยวนจึงเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งคงที่ หากแต่ถูกปรับเปลี่ยนหรือนิยามขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา
ทั้งนี้เพราะพวกเขาต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่างๆ และต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ที่ม
ีการเปลี่ยนแปลงไป

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนที่นำเสนอผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำนํานั้นจึงเป็นภาพ
ตัวแทนของความเป็นยวนที่ถูกนิยามขึ้นในปัจจุบันท่ามกลางบริบทของการท่องเที่ยวที่เข้ามาสู่ชุมชน
โดยคนยวนแห่งบ้านต้นตาลเอง

จากรายละเอียดที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์
ทางชาติพันธุ์ของชาวยวนผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำนํในบริบทของการท่องเที่ยวนั้น

มีกระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่มีลักษณะร่วมกันคือ

1. การนิยามความเป็นยวนภายใต้บริบทที่เข้ามาเกี่ยวข้อง
2. การเลือกสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนหรือความเป็นยวน ตามคำนิยามที่กำหนดขึ้น โดยมีวิธีการที่เกี่ยวข้องในการนำสัญลักษณ์ต่างๆ ที่เลือกไว้มากำหนดใช้ คือ
 - การใช้ของเก่า
 - การประดิษฐ์ขึ้นใหม่
 - การใช้ของเดิมที่มีอยู่
 - การเปลี่ยนแปลง
3. การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยว
4. การนำเสนออัตลักษณ์ภายใต้การปฏิสัมพันธ์ในบริบทของการท่องเที่ยว

กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยวมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับการปะทะสังสรรค์และการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ชาวยวนบ้านต้นตาลจึงมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเองอยู่เสมอให้เหมาะสมกับการปฏิสัมพันธ์ในครั้งนั้นๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งความเป็นยวนจะมีความชัดเจนมากน้อยเพียงใดจึงขึ้นอยู่กับกลุ่มคนที่พวกเขา มีปฏิสัมพันธ์ด้วย การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ดังกล่าวจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ของพวกเขาที่จะได้รับ ดังนั้นความเป็นยวนจึงมีการนิยามแล้วนิยามอีกอยู่ตลอดเวลา ไม่มีความหยุดนิ่งคงที่ ทั้งนี้เพราะพวกเขาต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่างๆ และต้องเผชิญกับบริบทและสถานการณ์ต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปภายใต้บริบทของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาวิจัยของวรเมธ ยอดบุน (2548) เรื่อง อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในบริบทของการท่องเที่ยว ที่พบว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในบริบทของการท่องเที่ยวจะมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เข้ากับบริบทของการท่องเที่ยวและบริบทอื่นๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องของกลุ่มชาติพันธุ์ ดังจะเห็นได้จากกรณีของชุมชนยวนบ้านต้นตาล เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาในตำบลต้นตาล ชาวยวนบ้านต้นตาลได้มีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเองโดยหันกลับไปหาความเป็นยวนดั้งเดิมของตน แต่ก็ไม่ได้เป็นการกลับไปหาความเป็นยวนแบบดั้งเดิมเสียทั้งหมด เพราะมีบางส่วนที่มีการปรับเปลี่ยนให้สวยงามแปลกตาและมีความเป็นสมัยใหม่มากขึ้น เพื่อให้เหมาะสมหรือเข้ากับบริบทของการท่องเที่ยวที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ในขณะเดียวกันเมื่อพวกเขาอยู่ในบริบทเหล่านั้นพวกเขาต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนต่างกลุ่มชาติพันธุ์มากมายหลากหลายกลุ่ม ทำให้พวกเขาต้องมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเองให้เหมาะสมกับกลุ่มคนที่พวกเขามีปฏิสัมพันธ์ด้วย เช่น พวกเขาอาจจะแสดงความเป็นยวนเพียงกายแต่กาย อาหารการกิน และการฟ้อนรำเท่านั้นเมื่อปฏิสัมพันธ์กับชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน โดยหันไปใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารแทนภาษายวน ในขณะเดียวกันพวกเขาอาจจะแสดงความเป็นยวนออกมาอย่างเต็มที่เมื่อพวกเขามีปฏิสัมพันธ์กับคนไทยที่เข้ามา

ท่องเที่ยวในชุมชนทั้งด้านการแต่งกาย ภาษาพูด อาหารการกิน และศิลปะการฟ้อนรำ แต่ถ้าพวกเขาปฏิบัติสัมพันธ์กับคนวนด้วยกันในชุมชนพวกเขาจะแสดงออกซึ่งความเป็นวนเพียงการพูดคุยกันด้วยภาษายวนเท่านั้น

ดังนั้นการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์วนหรือภาพตัวแทนของความเป็นวน ในบริบทของการท่องเที่ยวจึงมีการปรับเปลี่ยนหรือนิยามขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลาไม่หยุดนิ่งคงที่ หากแต่มีความเป็นพลวัต ซึ่งแปรเปลี่ยนไปตามการปฏิสัมพันธ์และสถานการณ์ต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

บทสรุป

ภายใต้บริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ที่วัฒนธรรมอันหลากหลายกำลังจะถูกทำให้กลายเป็นหนึ่งเดียวนั้นได้เกิดกระแสความสนใจและให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมอันหลากหลายของไทยขึ้นมา ด้วยการที่รัฐมีนโยบายส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่น รื้อฟื้น และอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน อันเนื่องมาจากแรงเห็นถึงผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมที่เข้ามาพร้อมกับกระแสดังกล่าว และประกอบกับการที่กระแสโลกาภิวัตน์ได้นำมาซึ่งการหลั่งไหลเข้ามาของนักท่องเที่ยวต่างชาติในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่มาเพื่อเยี่ยมชมความแตกต่างหลากหลายทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม หรือมาเพื่อแสวงหาผลกำไรหรือแหล่งลงทุนทางธุรกิจ หรือด้วยเหตุผลอื่นๆ ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยเติบโตมากขึ้นทุกขณะ ซึ่งรัฐเองก็ได้ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอยู่แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่กำลังได้รับความนิยมนำขึ้น ที่สามารถดึงดูดความสนใจและเงินตราจากนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างมาก ดังนั้นจากเหตุผลดังกล่าวรัฐเองจึงได้เข้ามาส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมเดิมของท้องถิ่นขึ้นอย่างจริงจัง ส่วนหนึ่งก็เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็เพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมที่เข้าสู่ประเทศไทย

จากการที่รัฐส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศ และส่งเสริมสนับสนุนการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นอันหลากหลายเหล่านั้นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว ประกอบกับการเข้ามาของการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นจึงทำให้ชุมชนชาววนแห่งตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้บริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ดังกล่าว พวกเขาจึงได้พยายามปรับตัวคล้อยตามไปกับบริบทเหล่านั้นด้วยการปรับตัวและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเองให้วนกลับไปหาความเป็นวนแบบดั้งเดิม เพื่อนำมาเป็นจุดขายในการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของพวกเขา ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นวนได้ถูกนำเสนอผ่านสถานที่และกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวต่างๆ ในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานที่ท่องเที่ยวอันสำคัญของชุมชน 2 แห่ง คือ หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนและตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล ซึ่งการ

นำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยวนี้จะมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับการปะทะสังสรรค์และการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆที่เข้ามาเกี่ยวข้อง การนำเสนอความเป็นยวนจะมีความชัดเจนหรือถูกแสดงออกมาน้อยเพียงใดจึงขึ้นอยู่กับกลุ่มคนที่พวกเขา มีปฏิสัมพันธ์ด้วย การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงเป็นไปเพื่อประโยชน์หรือเพื่อความอยู่รอดของพวกเขา ดังนั้นความเป็นยวนจึงมีการนิยามแล้วนิยามอีก รื้อแล้วประกอบสร้างใหม่อยู่ตลอดเวลา ไม่มีความหยุดนิ่งคงที่ หากแต่มีความเป็นพลวัต ทั้งนี้เพราะพวกเขาต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่างๆ และต้องเผชิญกับบริบทและสถานการณ์ต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปภายใต้บริบทของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

ข้อเสนอแนะ

1. พิพิธภัณฑที่นำเสนอเรื่องราวเหมือนกันแล้วอยู่ติดๆ กัน หรือใกล้ๆ กันนั้นจะมีผลทำให้พิพิธภัณฑที่ที่เกิดขึ้นก่อนได้รับความสนใจจากชาวบ้านก่อน ซึ่งส่งผลให้พิพิธภัณฑที่ที่เกิดขึ้นภายหลัง ไม่มีผู้ให้ความสนใจ เป็นไปได้ถ้าชุมชนท้องถิ่นใดคิดที่จะตั้งพิพิธภัณฑในพื้นที่ใกล้ๆ กันควรนำเสนอเรื่องราวในพิพิธภัณฑให้ต่างกัน เพื่อสร้างความสนใจให้กับชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ ได้เข้าชม
2. ชุมชนควรสร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านยกวัฒนธรรมนำหน้าเงินคือให้ยกคุณค่าทางวัฒนธรรมเหนือการสร้างรายได้หรือเงินตรา ให้เน้นเรื่องรายได้ว่าเป็นสิ่งที่ตามมาทีหลัง
3. ในการเขียนรายงานการวิจัยนั้นผู้วิจัยควรเขียนด้วยมุมมองของคนในให้มากที่สุด โดยยกคำบอกกล่าวของชาวบ้านมานำเสนอในรายงานการวิจัยให้มากที่สุด เพื่อให้งานวิจัยดูมีน้ำหนักและมองเห็นภาพชัดเจนมากยิ่งขึ้น
4. การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยในกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางด้านภาษา วัฒนธรรมกับผู้วิจัย ดังนั้นนักวิจัยควรมีการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นนั้นให้เป็นอย่างดีก่อน คือสามารถฟังเข้าใจและพูดได้ รู้และเข้าใจในขนบธรรมเนียม ความเชื่อ ค่านิยมของคนในชุมชนนั้นเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุดในการวิจัย
5. ตลาดทางวัฒนธรรมและพิพิธภัณฑท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างชาวบ้านในชุมชน รวมทั้งระหว่างเจ้าของพิพิธภัณฑที่เป็นคนอื่นหรือคนนอกพื้นที่ให้มีความสัมพันธ์อันดีและเข้ากับชุมชนนั้นๆ ได้ หรือเพื่อที่จะได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนนั้น ดังนั้นหากชุมชนใดต้องการจะสร้างความเป็นกลุ่มก้อน ความแน่นแฟ้น หรือความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน พิพิธภัณฑท้องถิ่น และตลาดทางวัฒนธรรม สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ ความกลมเกลียว เป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นภายในชุมชนนั้นๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- กษริน พันธุ์พิทักษ์. (2543). *นโยบายอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540-2541*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จริน โพลงเงิน. (2540). *ประเพณีพิธีกรรมของชาวยวนบ้านเสาไห้ ตำบลเสาไห้ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาไทยคดีศึกษามนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เจนสุดา สมบัติ. (2548). *ความเป็นพวนในปรากฏการณ์ความเป็นไทยร่วมสมัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2547). *ทบทวนแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ข้ามยุคสมัยกับการศึกษาสังคมไทยในวาทด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์*. หนังสือรวมบทความจากการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยาครั้งที่ 2 เรื่องชาติและชาติพันธุ์ วิถีชีวิตและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในโลกปัจจุบัน, 2 - 125. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ฉัตรเฉลิม งามอาจานศาล. (2551). *การท่องเที่ยวเชิงแนวคิด : ผลิตภัณฑ์ หรือ นวัตกรรมใหม่*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). *วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ดวงพร ภูวตานนท์. (2550). *การดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. สระบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี.
- นัทธนัย ประสานนาม. (2550). *เพศ ชาติพันธุ์ และปัญหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ในภาพยนตร์เรื่อง Touch of Pink*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิคม จารุมณี. (2535). *การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- นิติ ภาวครพันธุ์. “บางครั้งเป็นคนไทย บางครั้งไม่ใช่” อัตลักษณ์แห่งตัวตนที่ผันแปรได้. *รัฐศาสตร์สาร*. 20(3) 218 -251.
- ปราโมทย์ ภักดีณรงค์. (2551). *งานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ*. เอกสารการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา วันที่ 11-12 กันยายน 2551 ณ โรงแรมบุษราคัม. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยา สิรินธร (องค์การมหาชน).

- ฝ่ายการปกครองจังหวัดสระบุรี. (2550). *ข้อมูลการปกครองจังหวัดสระบุรี*. สระบุรี: สำนักงานจังหวัดสระบุรี.
- พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. (ม.ป.ป.) *รวมบทความทฤษฎีปฏิบัติสังสรรค์สัญลักษณ์*. เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาสังคม คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิเนตร น้อยพุทธา. (2538). *วัฒนธรรมคนยวนเส้าไห้*. สระบุรี: สภาวัฒนธรรมอำเภอเส้าไห้.
- พิเนตร น้อยพุทธา. (2545). *มรดกทางวัฒนธรรมอำเภอเส้าไห้*. สระบุรี: สภาวัฒนธรรมอำเภอเส้าไห้.
- มณี พยอมยงค์. (2548). *ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 5. เชียงใหม่: ส.ทรัพย์การพิมพ์.
- ยศ สันตสมบัติ. (2544). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ความหลากหลายและการจัดการทรัพยากร*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์นพบุรี.
- ยศ สันตสมบัติ. (2551). *อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ : การเมืองวัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- วรมธ ยอดบูน. (2548). *อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในบริบทการท่องเที่ยว : ศึกษากรณีหมู่บ้านรวมมิตรอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2544). *รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545 - 2549)*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สิริรัตน์ สีสสมบัติ. (2552). *แหล่งการเรียนรู้ชุมชนกับการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวชอง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรัชย์ จงจิตงาม. (2550). *ท่องเที่ยว-เรียนรู้ ล้านนา เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มิวเซียมเพรส.
- เสน่ห์ ชาวขมิ้น. (2551). *ภาษาไทยยวน ตำบลท่าช้าง อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาจารึกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี. (2550). *การดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. สระบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี.
- องค์การค้ำของครูสภา. (2544). *พจนานุกรมนักเรียน (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ : องค์การค้ำของครูสภา.
- องค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล-พระยาท. (2553). *ข้อมูลพื้นฐานตำบลต้นตาล*. สระบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล-พระยาท.

วารสารวิทยบริการ

กระบวนกรนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนา

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๔

ดวงกมล เวชวงศ์

อภิญา เพื่องฟูสกุล. (2546). อัตลักษณ์ (Identity) : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด.
 กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา, สำนักงาน
 คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวดวงกมล เวชวงศ์
วัน เดือน ปีเกิด	13 สิงหาคม 2527
สถานที่เกิด	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วุฒิการศึกษา	ระดับปริญญาตรี : สำเร็จการศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ปริญญาการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) ระดับปริญญาโท : สำเร็จการศึกษาจากคณะรัฐศาสตร์ สาขาวิชามานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปริญญามนุษยวิทยามหาบัณฑิต
ที่อยู่ปัจจุบัน	46 หมู่ 4 ตำบลทางกลาง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รหัสไปรษณีย์ 13220
